

2. Програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України» URL: <https://soulpartners.com.ua/news>

3. UNCTAD Prosperity for all URL: <https://unctad.org/search?keys=Handbook+on+Measuring+Digital+Trade>

МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Пилипенко Олексій Іванович,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту і оподаткування;
Савчук Олена Володимирівна,
асистент кафедри обліку, аудиту і оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Здійснення економічних процесів вітчизняними суб'єктами господарювання протягом 2022-2023 рр. супроводжується пошуками варіантів виживання в умовах суттєвих обмежень і значного падіння обсягів продаж, а найгірше – фізичних загроз можливості здійснювати господарську діяльність. Регулювання економічних процесів потребує відповідного статистичного забезпечення, яке на рівні окремих суб'єктів господарювання визначається успішністю економічної безпеки, адаптованої до умов, що постійно змінюються (перебої в логістиці, стрімке зростання вартості паливо-мастильних матеріалів, коливання національної валюти, збоїв енергетичній системі тощо). Відповідні складнощі з досягнення ефективності управління економічними процесами в умовах війни на основі статистичних даних зростають за відсутності можливості забезпечення економічної безпеки достовірною, оперативною та аналітичною інформацією. Відповідно, актуальним для дослідження є окреслення особливостей забезпечення інформаційними даними економічної безпеки підприємства в умовах війни.

В нових умовах життя і господарювання заходи з управління економічною безпекою підприємства мають передбачати пошук інноваційних підходів до такого управління. Сформувати дієвий прогноз найбільш небезпечних викликів економічній безпеці та заходи з їх попередження або мінімізації впливу може стратегічно орієнтована система менеджменту на основі використання обсягу інформаційних даних і відповідного режиму доступу до них.

В умовах війни стрімко зросла кількість атак хакерів можливостей витоку нелегальної інформації: в звіті Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України[1] зазначається, що упродовж січня-червня 2023 року кількість кібератак проти України зросла до 762 зареєстрованих інцидентів (у середньому 128 атак на місяць та 4-5 на добу), що вдвічі перевищує показники другої половини 2022 року.

Хоча кількість критичних кібератак зменшилася на 81 %, що свідчить про покращення захисту інформації, розповсюджений злам захищених

інформаційних мереж суттєво знижує національну безпеку та безпеку інвестицій. Одночасно зі зниженням рівня довіри інвесторів виникає суттєва невизначеність в розумінні ситуації, а неможливість задоволення інформаційних потреб користувачів звітності негативно впливає на прибутковість діяльності.

Підхід І.В. Пенькової [2] щодо заходів з інформаційного забезпечення економічної безпеки є досить обґрунтованим і може бути доповнений відповідним чином в нинішніх умовах господарювання (табл. 1).

Таблиця 1

Заходи інформаційного забезпечення економічної безпеки

№	Комплекс заходів	Особливості в умовах війни
1	2	3
1	Формування критеріїв і показників економічної безпеки з урахуванням можливостей звітності для їх обчислення, визначення та обґрунтування орієнтовних значень показників	Вагомим в умовах війни є досягнення ефективності ризик-орієнтованого управління не лише на основі визначення критеріїв значущості інформації, а й здійснення реорганізації інформаційних потоків з урахуванням специфіки підприємства, інформаційних потреб і варіантів їх задоволення, виходячи з потреби економії ресурсів часу, енерго- та трудових ресурсів
2	Моніторинг сукупності реальних і потенційних загроз економічній безпеці підприємства для аналізу та прогнозування з визначенням заходів щодо запобігання або усунення наслідків впливу загроз на фінансовий стан підприємства	Створення умов для досягнення цілісності і незмінності інформації в ході формування, передачі або зберігання з урахуванням енергетичних криз і збою в системах зв'язку
3	Розробка методики та визначення засобів із моніторингу критеріїв економічної безпеки	Сприяння оперативності представлення аналітичної інформації з урахуванням динаміки подій
4	Формування методики оцінки індикаторів економічної безпеки, визначення відповідальних центрів для збору, формування масиву та обробки аналітичних даних. Проведення оцінки, узагальнення та відповідне прогнозування щодо економічної безпеки	Сприяння досягненню об'єктивного відображення операцій з матеріальними, фінансовими, енергетичними, інформаційними та інтелектуальними ресурсами задля уникнення можливості нанесення шкоди таким ресурсам підприємства. Йдеться не лише про форс-мажорні обставини, обумовлені ракетними обстрілами, окупацією тощо в умовах війни. Надання інформації для управління має сприяти функціонуванню економічної безпеки підприємства на основі ідентифікації, оцінки та відповідного відображення загроз в бухгалтерському обліку

Продовження таблиці

5	Впровадження дієвих управлінських заходів із підтримки рішень щодо економічної безпеки: дотримання вимог з обмеження доступності інформації, вдосконалення інформаційних інструментів на основі використання новітніх засобів обробки й передачі даних	Особлива увага до умов щодо збереження конфіденційності та доступності інформації для уповноважених осіб
---	--	--

Отже, найважливішою системою, що дозволяє забезпечити збір, формування, обробку, передачу та зберігання інформації, на основі якої в тому числі формується масив статистичних даних, є бухгалтерський облік. Для функціонування економічної безпеки особливу увагу слід приділити конфіденційній інформації, зміст якої окреслено Постановою КМУ “Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці” № 611 від 09.08.1993 р. [3], зокрема щодо виробничих засобів, технологій, результатів інтелектуальної праці, інновацій. Такі відомості формуються за даними внутрішньої звітності підприємства. Адекватне нинішнім умовам господарювання інформаційне забезпечення управлінських рішень є основою виявлення та уникнення загроз економічній безпеці підприємства.

Додатково заходи з інформаційного забезпечення економічної безпеки (див. табл. 1) варто доповнити окремим пунктом щодо інвестиційної безпеки з огляду на актуалізацію проблем підвищення інвестиційної привабливості суб’єктів господарювання України в майбутньому. В надзвичайно складні часи для економіки України існують виклики, що прискорюють актуальність інтеграції нашої країни в світовий економічний простір, ЄС та НАТО. Уряд країни проводить ряд необхідних реформ в різних сферах діяльності, після завершення війни суб’єктам господарювання доведеться шукати можливості урізноманітнення форм інвестицій для їх залучення і страхування ризиків зниження вартості інвестицій. Цим обумовлена потреба обґрунтування комплексу заходів з удосконалення інвестиційної безпеки для покращення інвестиційної привабливості підприємств і подолання наслідків кризових явищ в економіці України.

Інвестиційна безпека передбачає рівень інвестування економіки, який забезпечить її розширене відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння (Наказ Міністерства економіки “Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України” № 60 від 02.03.2007 року [4]). Таким чином, інвестиційна безпека є вагомим важелем організації інвестиційних процесів задля оптимального задоволення інвестиційних потреб економіки.

Низька інвестиційна привабливість українського бізнесу через війну та відповідну нестабільність економіки й корупцію вже сьогодні актуалізує розробку національної політики щодо факторів формування сприятливого

інвестиційного середовища після перемоги України у війні. Статистичні дані, в тому числі на основі бухгалтерської звітності підприємств, забезпечать формування механізму безпеки, захисту й гарантій прав інвесторів на основі прозорих правил ведення бізнесу, відповідного законодавства, викорінення корупції та управління інвестиціями.

На прийняття рішення інвестором щодо об'єкта інвестування впливає надання вичерпної аналітичної інформації, що гарантуватиме інвестиційну безпеку. Менеджмент підприємства має застосовувати обґрунтовані критерії прийняття управлінських рішень інвестиційного характеру на основі адекватної реаліям господарювання оцінки інвестиційної привабливості. Така оцінка буде успішною при використанні аналітиками адекватних і зрозумілих методик оцінки для роботи з масивом статистичних даних щодо фінансового стану (бухгалтерська звітність). Саме звітність дозволяє комплексно дослідити фінансовий стан в ретроспективі, а також надати можливості для прогнозування результатів діяльності підприємства в майбутньому. Досить поширеною є практика інвестування, коли вкладається капітал у збиткове підприємство із застарілою технологічною базою, зважаючи на перспективи розвитку ринку, а також експортний потенціал, соціальну значущість підприємства та можливості реалізації національних економічних інтересів в умовах євроінтеграції.

Успішне впровадження інвестицій та відповідних інноваційних проектів на вітчизняних підприємствах обумовить ланцюгову реакцію у споріднених сферах економіки, підвищить їх інноваційну складову, що, в свою чергу, сприятиме зростанню доходів держави та прискоренню інтеграції вітчизняної економіки в глобальну економіку. В основі узгоджених інтересів учасників інвестиційного проекту при підготовці та реалізації проекту має бути обґрунтоване статистичними даними раціональне співвідношення між показниками ефективності інвестування та макроекономічним ефектом.

Список використаних джерел

1. Російські хакери у 2023 році збільшили кількість атак на Україну: що відомо. URL: <https://www.unian.ua/war/rosiyski-hakeri-u-2023-roci-zbilshili-kilkist-atak-na-ukrajinu-shcho-vido-mo-12426765.html>

2. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60. URL: <http://zakon.nau.ua>

3. Пенькова І. В. Інформаційні потоки в управлінні економічною безпекою держави. Сучасні перспективи розвитку систем економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання : монографія. Черкаси : ТОВ "МАКЛАУТ". Черкаси, 2012. 636 с

4. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова КМУ від 9 серпня 1993 р. № 611. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п>